

V2001-67 06.07.2001

Norske Arkitekters Landsforbunds etiske regler - delvis innvilgelse av dispensasjon for markedsdeling - konkurranseloven § 3-9

Sammendrag:

Konkurransetilsynet har gitt dispensasjon til Norske Arkitekters Landsforbunds etiske regler for bestemmelsen om at "[a]rkitekter skal ikke avløse eller etterfølge en kollega før han har forsikret seg om at de ansvars- og kontraktsmessige forhold i saken er avsluttet eller behørig ivaretatt", mens det ikke gis dispensasjon for bestemmelsene "arkitekt [er] kjent med en kollegas tidligere inngitte honorartilbud, skal han ikke utnytte denne innsikt til illojalt å underby denne" og "[a]rkitekter må ikke på noen måte forsøke å trenge seg frem til oppdrag eller stillinger som det forhandles om eller er truffet avtale om med en annen arkitekt".

Vi viser til Deres brev av 21. mars 2001 hvor det søkes om forlenget dispensasjon fra forbudet mot markedsdeling i konkurranseloven § 3-3 for Norske Arkitekters Landsforbunds (NAL) etiske regler pkt. 4.4. NAL har tidligere fått innvilget dispensasjon ved vedtak av 14. mars 1996 for denne reguleringen, daværende punkt 4.3 annet ledd. Konkurransetilsynets praksis har imidlertid endret seg siden den forrige dispensasjonen ble gitt, og av den grunn har NALs etiske regler i sin helhet har vært underlagt en ny konkurransemessig vurdering.

Forholdet til konkurranseloven

Konkurranseloven (krnl.) av 11. juni 1993 nr. 65 setter i § 3-3 forbud mot at to eller flere ervervsdrivende for salg av varer eller tjenester ved avtale, samordnet praksis eller på annen måte som er egnet til å påvirke konkurransen, fastsetter eller søker å påvirke til markedsdeling. Krnl. § 3-4 nedlegger forbud mot at sammenslutninger av ervervsdrivende fastsetter eller oppfordrer til reguleringer som er i strid med forbudene i krnl. §§3-1 til 3-3. Arkitekter er å regne som ervervsdrivende og NAL er følgelig en sammenslutning av ervervsdrivende. Av innledningen til de etiske reglene fremgår at "[d]et enkelte medlem plikter å kjenne dette regelverk og å etterleve det i hele sin medlemsperiode". Brudd på de etiske reglene kan i henhold til punkt 6.3 medføre bøter, suspensjon og eksklusjon.

Av siste note til punkt 3.5 fremgår at dersom en "arkitekt [er] kjent med en kollegas tidligere inngitte honorartilbud, skal han ikke utnytte denne innsikt til illojalt å underby denne". Det fremheves i innledningen til de etiske reglene at notene er like forpliktende som bestemmelsen de er knyttet til. En arkitekt som kjenner en konkurrents tilbud er således forpliktet til å avstå fra å legge inn et konkurrerende bud. Konsekvensen av dette vil være at oppdragsgiver ikke oppnår fordelene av konkurranse, det vil si at han kan gå glipp av et konkurrerende tilbud som han ville fått dersom reguleringen ikke hadde eksistert. Medlemmene av NAL oppnår på sin side gjensidig beskyttelse mot konkurrerende tilbud hvor andre arkitekter har kunnskap om det inngitte tilbud. Reguleringen rammes følgelig av forbudet i krnl. § 3-3 mot markedsdeling

Punkt 4.2 inneholder et konkurranseforbud, som sier at "[a]rkitekter må ikke på noen måte forsøke å trenge seg frem til oppdrag eller stillinger som det forhandles om eller er truffet avtale om med en annen arkitekt". NALs medlemmer har med dette en gjensidig forpliktelse til å avstå fra å konkurrere med andre arkitekter hvor disse er i forhandlinger med en klient. Dette innebærer etter Konkurransetilsynets oppfatning en gjensidig beskyttelse mot konkurranse om kunder, og således kundedeling i strid med forbudet mot markedsdeling i krrl. § 3-3.

Når det gjelder bestemmelsen i pkt 4.4 om at "[a]rkitekter skal ikke avløse eller etterfølge en kollega før han har forsikret seg om at de ansvars- og kontraktsmessige forhold i saken er avsluttet eller behørig ivarettatt" så innebærer bestemmelsen en begrensning på medlemmenes adgang til å påta seg oppdrag hvor det allerede er inngått avtale med en annen arkitekt om utføring av oppdraget. Det foreligger således en plikt til å avstå fra å betjene kunder før de kontraktsmessige forhold i saken er brakt på det rene. Bestemmelsen fører til at en oppdragsgiver ikke vil stå fritt med hensyn til hvor vedkommende kan henvende seg for å få tjenesten fullført. Dette innebærer en kundedeling i strid med forbudet mot markedsdeling i krrl. § 3-3.

Dispensasjonsvurdering

Konkurransetilsynet kan med hjemmel i krrl. § 3-9 innvilge dispensasjon fra forbudene i konkurranseloven dersom en av følgende betingelser er oppfylt:

- a) konkurransereguleringen innebærer at konkurransen i vedkommende marked forsterkes,
- b) det må forventes effektivitetsgevinster som mer enn oppveier tapet ved konkurransebegrensningen,
- c) konkurransereguleringen har liten konkurransemessig betydning, eller
- d) det foreligger særlige hensyn

Av NALs hjemmesider <http://www.mnal.no> fremgår at forbundet per mai 2000 hadde en oppslutning på ca. 85% av landets sivilarkitekter med utdannelse fra et godkjent lærested. Dette innebærer at størsteparten av arkitekter med godkjente faglige kvalifikasjoner er medlemmer av NAL. Forutsetningene i § 3-9 litra c) vil følgelig i utgangspunktet ikke være oppfylt. Formålet med de etiske reglene oppgis å være å opprettholde god yrkesetikk samt å fremme kollegial fremtreden (se reglens kapittel 4). Konkurransetilsynet er inneforstått med at etiske regler kan ha positiv betydning for en yrkesgruppes renommé. Tilsynet er imidlertid skeptisk til at selvstendige aktører som opptrer i samme marked pålegges å opptre kollegialt overfor sine konkurrenter, og antar at slike reguleringer vil kunne redusere aktørenes incentiv til å konkurrere med hverandre. Det er således grunn til å tro at punkt 3.5 og 4.2 med noter i NALs etiske regler vil kunne svekke konkurransen i markedet for arkitekttjenester. Selv om reguleringene kan bidra til å skape tillit hos brukere av arkitekttjenester, anser Konkurransetilsynet det som lite sannsynlig at disse fordelene medfører effektivitetsgevinster som overstiger de negative virkninger for konkurransen ved slike reguleringer.

Når det gjelder avløsning slik dette er regulert i pkt. 4.4, ble antallet av slike saker angitt i dispensasjonssøknaden av 1996 å utgjøre anslagsvis 5-10 årlig av totalt 15.000 oppdrag. I søknaden av 21. mars 2001 oppgis at tallet antas å være noe høyere, men allikevel ikke høyere enn at tallet oppgis å være "forsvinnende lite" i forhold til det totale omfang av medlemmenes oppdrag. Av den grunn antar Konkurransetilsynet at pkt 4.4 i de etiske reglene vil ha liten konkurransemessig betydning i henhold til

krrl. § 3-9 litra c).

Spørsmålet blir dermed om det foreligger særlige hensyn i henhold til krrl. § 3-9 litra d) som tilsier at NAL bør innvilges dispensasjon fra forbudsbestemmelsene. Formålet med bestemmelsene i punkt 3.5 og punkt 4.2 fremstår etter Konkurransetilsynets oppfatning som primært å bidra til kollegialitet mellom NALs medlemmer. Reguleringene vil etter det tilsynet kan se ikke uten videre være nødvendige for å fremme tilliten til arkitekter som yrkesgruppe. Fordi § 3-9 litra d) er en relativt snever unntaksbestemmelse er det uansett usikkert om dette ville vært tilstrekkelig grunnlag for å innvilge dispensasjon. Tilsynet finner derfor ikke at det foreligger særlige grunner til at bestemmelsene skal kunne opprettholdes.

Konkurransetilsynet har på denne bakgrunn og med hjemmel i krrl. § 3-9 fattet følgende vedtak:

NALs etiske regler punkt 3.5 siste note og punkt 4.2 innvilges ikke dispensasjon fra forbudet mot markedsdeling i krrl. § 3-3.

Bestemmelsen i reglenes punkt 4.4 gis dispensasjon med hjemmel i krrl. § 3-9 litra c).

Vedtaket trer i kraft straks, og gjelder til 7. juni 2006.

Konkurransetilsynet ber om at en kopi av de etiske regler oversendes straks de er endret i henhold til tilsynets vedtak.

Det gjøres oppmerksom på at dispensasjonen kan trekkes tilbake dersom vilkåret for dispensasjonen ikke er oppfylt eller forutsetningene for dispensasjonen ikke lenger er til stede.

For ordens skyld gjøres oppmerksom på at vedtaket kan påklages inne tre uker. En eventuell klage stiles til Arbeids- og administrasjonsdepartementet, men sendes Konkurransetilsynet.

[til toppen](#)